

Jozef Pader
SUPERKRÍZA PRICHÁDZA

**TAJOMNÉ SLOVÁ GLOBÁLNEHO
FINANČNÉHO SYSTÉMU**

Jozef Pader

SUPERKRÍZA PRICHÁDZA

TAJOMNÉ SLOVÁ GLOBÁLNEHO FINANČNÉHO SYSTÉMU

Kedy to praskne?
Prídeme o všetko?

Motto:

„Zlato sa ťaží z podzemia v Afrike alebo inde. Potom ho roztavíme, vykopeme ďalšiu dieru, skryjeme ho tam a zaplatíme ľuďom, aby stáli okolo a strážili ho. Zlato nemá žiaden úžitok. Každý, kto by to sledoval z Marsu by sa škrabal za hlavu.“

Warren Buffet

© Jozef Pader 2020

© Ekokonzult 2020

ISBN

OBSAH

Úvod	7
Finančný systém a úloha peňazí	13
Ako vznikajú peniaze?	13
Centrálna banka	14
Multiplikačný efekt	25
Následky úrokov vo finančnom systéme	27
Čo sú to vlastne peniaze?	30
Evolúcia peňazí	31
Frakčné rezervné bankovníctvo	32
Legalizácia podvodu anglických zlatníkov	33
Zrod kapitalizmu a centrálnych bánk	37
Zlatý štandard a jeho zánik	38
O niekoľko storočí neskôr... ..	40
Najväčšia ekonomická konšpirácia v dejinách	41
Hladký vznik FED-u	43
Aký význam mal vznik FED-u?	45
O 58 rokov neskôr... ..	46
J. F. Kennedy – posledný americký prezident, torý sa vzoprel bankárom?	46
Dôvody vzniku ekonomickej krízy	51
Švajčiarske referendum	55
Hlavný dôvod existencie globálneho finančného systému	58
Intrigy Medzinárodného menového fondu	62
Výkonní riaditelia typu ľudia na „špinavú prácu“	63
Výkonní riaditelia MMF pred súdom	63

Prehľad štátnych bankrotov a najväčších finančných kríz	66
Pád burzy vo Viedni v roku 1873	67
Pád burzy v New Yorku v roku 1929	69
Pád burzy v New Yorku v roku 1987	70
Kríza v roku 2000	71
Pád banky Lehman Brothers, v roku 2008	72
Mýty o vzniku krízy	73
Záchrané finančné operácie počas poslednej krízy	76
Aktuálna výška globálneho dlhu	79
Skutočná výška dlhu USA	81
Kolaps finančného systému je nevyhnutný	85
Monetárna politika zlyhala	85
Finančný systém založený na dlhu je nestabilný	88
Peniaze prestali cirkulovať	89
Systém padá s hodnotou jednotky dlhu	90
Súčasný systém nízkych úrokových sadzieb	92
Svet stojí na prahu super krízy	103
Komu sme vlastne všetci dlžní?	106
Podvodník Bernard Madoff	114
Ako vrátiť všetky dlhy?	117
Hegemónia dolára	120
Dôvody zavedenia úrokov do finančného systému	128
Skryté obmedzovanie spotreby	133
Nový finančný systém na obzore	141
Záver	146
Vysvetlivky	151
Zoznam použitej literatúry a článkov	154

ÚVOD

Je dobre, že ľudia nerozumejú nášmu bankovému a menovému systému, pretože keby to tak bolo, som presvedčený, že by tu bola revolúcia hneď zajtra ráno.

Henry Ford

Dnes už hádam ani neexistuje človek, ktorý by nechcel byť bohatý. Na túto tému bolo napísaných veľké množstvo aj takzvaných motivačných kníh. No chcel by som hneď na úvod každého upozorniť, že táto publikácia k nim nepatrí. Toto prirodzené baženie po majetku však vyplýva z vrodenej podstaty človeka. Každý človek vo väčšej, alebo menšej miere chce niečo vlastniť. Preto nás každý deň zaplavujú rôzne ponuky uverejňované v reklamných letákoch, na všade prítomných reklamných paneloch, alebo v televíznych šotoch. Presviedčajú nás o tom, aký nový produkt, alebo novú službu každý nevyhnutne potrebuje k svojmu životu. V prípade, že nemáme peniaze, ďalšia reklama nás presviedča, kde si na to môžeme „**výhodne**“ požičať. Predpokladám, že väčšina ľudí sa nad tým ani nezamyslí, odkiaľ sa berú všetky tieto peniaze na uspokojenie týchto našich nekonečných ľudských potrieb a chýtok.

Či sa nám to však páči alebo nie, peniaze sú nevyhnutné na fungovanie tak lokálneho, ako aj globálneho finančného systému v celej našej civilizovanej spoločnosti. Platí to aj napriek skutočnosti, že takmer všade na svete existuje ich chronický nedostatok. Preto tento ľudský výmysel nutnosti peňazí môžeme rovnako tak považovať za našu spásu, ako aj za naše prekliatie.

Žiaľ, musím konštatovať, že ako v minulom režime (socializme), tak ani v súčasnosti (kapitalizme), sa človek z oficiálnych zdrojov nedozvie skutočnú hĺbku a príčinu našich súčasných ekonomických problémov. Rovnako tak sa bežne nedozvie, kde a ako náš finančný systém vznikol, vyvíjal sa a nikto

nám neponúka ani žiadnu hypotézu o možných dôvodoch jeho súčasnej podoby.

Preto z dôvodu môjho presvedčenia, že neexistuje dostatok objektívnej a politicky nezaťaženej odbornej literatúry som sa rozhodol, že sa pokúsím na stranách tejto publikácie ponúknuť „svoj“ pohľad na fungovanie a zmysel súčasného finančného systému. Jedinou mojou snahou a zámerom je pokus o čo najobjektívnejší pohľad do zákulisia globálneho finančného systému. Len na základe verejne dostupných faktov a indícií hľadám racionálne jadro fungovania, ako aj skutočný dôvod jeho existencie v jeho súčasnej podobe. **Musím však zdôrazniť, že ide o výlučne o môj laický pohľad, nezaťaženej žiadnou ideológiou, ani ekonomickým vzdelaním!**

Okrem odhaľovania zákulisia finančného systému urobím aj krátky prehľad tých najdôležitejších finančných kríz, ktoré postihli ľudstvo na jeho ceste k „**svetlým zajtrajškom**“. Nakoľko je táto téma taká rozsiahla problematika, že **každá kapitola by mohla mať rozsah samostatnej knihy**, nie je možné otvoriť a úplne zodpovedať všetky súvisiace otázky. Aj napriek tomu, že sa tejto problematike venujem už rok, aj tak ma veľakrát dokáže prekvapiť nejaká nová súvislosť, ktorú som si predtým neuvedomil.

Táto publikácia je hlavne určená tým ľuďom, ktorí sa rovnako ako ja zaujímajú o danú problematiku. Sú rovnako hladní po čo najobjektívnejších informáciách, ale hlavne nemajú čas a ani odvahu čítať obrovské množstvo často protichodných, niekedy až príliš abstraktných informácií z odbornej, alebo populárno náučnej literatúry.

Na začiatok by som chcel uviesť, že som sa narodil ešte v bývalom socialistickom politicko-ekonomickom zriadení, kde som prežil prvé, takmer tri dekády svojho života. Preto dnes môžem povedať, že mám životnú skúsenosť vlastnej existencie v dvoch rôznych politicko-ekonomických podmienkach. K tomu by som chcel ešte doplniť, že už od svojich stredoškolských čias som sa zaujímal aj o ekonomickú problematiku. Už v tých časoch som uvažoval nad fungovaním, alebo skôr nefungovaním vtedajšej socialistickej ekonomiky. Postupom času, tak ako aj mnoho iných ľudí v tej dobe, som aj ja dospel k presvedčeniu, že takýto model ekonomiky v obmedzujúcom prostredí teritória vtedajších socialistických štátov, čaká v budúcnosti stále väčšie ekonomické zaostávanie za vyspelým svetom.

To si medzi prvými dokonca uvedomil aj sám J. V. Stalin, ktorý po tomto nelichotivom poznaní napísal ešte v roku 1952 na túto tému prácu s názvom: „**Ekonomické problémy socializmu v ZSSR**“. Niektorí súčasní ruskí ekonomickí a politickí analytici sa domnievajú, že zmyslom tejto jeho práce nebola úvaha v nejakej forme obnoviť kapitalizmus, ale hľadanie iného, ale

„*nemarxistického*“ modelu fungovania ekonomického systému v ZSSR. Uvažoval aj nad možnou kombináciou takého modelu s prvkami trhovej ekonomiky. Možno niečo podobné, čo sa o niekoľko desaťročí podarilo zrealizovať v komunistickej Číne. Neočakávaná smrť v roku 1953 zastavila všetky ním naplánované a nevyhnutné ekonomické reformy. Z jeho nasledovníkov v nasledujúcich rokoch však už nikto nedisponoval takou dostatočnou inteligenciou a autoritou, ktorá by dokázala nielen sformulovať nové ekonomické pravidlá, ale aj presadiť potrebné legislatívne zmeny vo vtedajšom vedení ZSSR.

Po nadobudnutí skúseností z fungovania ekonomických procesov v tejto takzvanej trhovej ekonomike za posledných 30 rokov, však musím dnes konštatovať úplne rovnakú prognózu. Ak v najbližších rokoch Spojené štáty americké, dlhodobo pôsobiace v pozícii ekonomického lídra a predátora, sa nepokúsia radikálne zreformovať tento dnešný, takzvaný „*kapitalistický*“ ekonomický systém a nezmenia svoj prístup k súčasným ekonomickým problémom, tak nás v blízkej budúcnosti opäť čaká minimálne dlhoročná stagnácia až po možný ekonomický kolaps. Týka sa to hlavne USA, rovnako tak členov Európskej únie a Japonska. K nemu sa kľudne môže ešte pridružiť aj kolaps ekologický. Lenže na rozdiel spreď 30 rokov nepôjde teraz len o reštart ekonomík niekoľkých východoeurópskych štátov. Rovnako tak nepôjde ani o bežnú cyklickú ekonomickú krízu, ale tento raz už pôjde o systémovú, celosvetovú a viacúrovňovú krízu, ktorá môže vyústiť až do všeobecného kolapsu spoločnosti.

Možnože v tejto chvíli viac čitateľov spozornie a vznesie aj oprávnenú námietku. Veď o možnom kolapse našej civilizácie sa predsa v spoločnosti píše a hovorí už viac rokov. Katastrofických scenárov dokonca s konkrétnymi dátumami rôznych druhov zánikov a katastrof tu už bolo predpovedaných neúrekom. Posledných pár rokov sa o tejto problematike píše dokonca už aj na rôznych sociálnych sieťach a blogoch rôznych internetových médií. A stále sa nič nedeje. Ako to teda je? Sú to všetko len hypotetické katastrofické vízie bez reálnej hrozby na náš bežný život, alebo majú aj nejaký reálny základ? Aj na takúto, alebo podobné otázky sa pokúsim v tejto publikácii hľadať uspokojivú odpoveď.

Veľa zaujímavých informácií použitých v tejto publikácii som čerpal aj z internetového portálu *financnik.sk*. Tento internetový portál uverejňoval niekedy do konca roku 2012, keď vrcholila posledná ekonomická kríza, veľmi zaujímavé a podnetné články. Autormi v tej dobe uverejnených článkov boli už vtedy známi burzovní a finanční analytici ako, Roland Ižip, Valér Demjan, Stanislav Panis, Peter Margetiny, Ján Beňák, Michal Maťovčík a Kamil Boros.

Neskôr, v roku 2013 založil pán Roland Ižip aj vlastnú internetovú stránku *quadrilio.sk*, kde pokračoval v uverejňovaní podobných článkov. Musím sa priznať, že jeho analýzy už v tej dobe patrili k mojim najčítanejším. V súčas-

nosti je však táto stránka už nefunkčná. V tej dobe bol pán Ižip aj častým hosťom v rozhlasových a televíznych spravodajských reláciách, kde poskytoval ekonomický komentár. Podobný, objektívnejší pohľad na ekonomickú problematiku ponúka aj autor internetovej stránky *nemesis.sk*. Žiaľ, v poslednej dobe sa nové články objavujú už len sporadicky. Aby som nezabudol, ešte by som chcel spomenúť aj veľmi zaujímavé a podnetné články a prednášky hlavne na ekonomickú tému, mediálne známeho profesora Petra Staněka z ekonomického ústavu Slovenskej akadémie vied. Nakoniec ešte doplním, že na internetovom rádiu „*infovojna*“ bola koncom januára 2020 uverejnená tiež hodnotná a zaujímavá prednáška s názvom „*história peňazí*“. Autorom tejto prednášky zostavenej z troch častí, bol Ing. Pavol Ľupták.

Je úplne samozrejmé, že problematika peňazí, alebo finančného modelu spoločnosti je pupočnou šnúrou prepojená s politikou. Peniaze a politická moc sú od nepamäti nerozlučne späté ako dve spojené nádoby. Niektorí politológovia majú aj taký názor, že politika je v skutočnosti koncentrovaná ekonomika. Preto sa veľa krát téma peňazí, hlavne ich nedostatku, zneužíva, alebo využíva politikmi naprieč celým politickým spektrom. Z tohto dôvodu sa politici všetkých politických strán a hnutí už dlhé roky vzájomne obviňujú so zadlžovania, rozkrádania a tunelovania štátu. V niektorých krajinách a v jednotlivých prípadoch je to raz zo znárodnenia, inokedy zas z rozpredaja štátneho vlastníctva. Ľavicové strany preferujú zoštátnenie výrobných prostriedkov, pravicové strany zas privatizáciu všetkého. Aj názory ekonómov sa veľa krát pohybujú od jedného extrému k druhému. Týka sa to nielen názorov na riešenie samotných ekonomických problémov, ale žiaľ aj otázok o základnom ekonomickom smerovaní spoločnosti.

Pri zostavovaní každoročného rozpočtu štátu a pri každých voľbách sa pozornosť sústreďuje na otázky znižovania výdavkov, úspor na jednej strane a obvinení z plytvania peňazí na strane druhej. Opoziční politici, bez ohľadu na to, kto k nim patrí v tom čase, všetci jednohlasne poukazujú na to, že finančný plán druhej strany je nadsadený. Potom s triumfálnym zvolaním začnú rozhodne tvrdiť, že „**niet dost peňazí**“... Takže to nemôžeme urobiť. Pretože peňažné údaje požívajú dôveru. Peniaze sú akceptované ako konečný arbiter. Peniaze sú totálnou ekonomickou pravdou, limitujúcou realitou. A ak nie je dost peňazí, nuž ich jednoducho niet...

Kde je teda pravda, alebo kde sa stala chyba? Aj vy si kladiete tieto, alebo podobné otázky? Žiaľ, veľa ľudí tomu nerozumie, možno že aj zo svojej pohodlnosti nechce chápať mnohé súvislosti. Z tohoto dôvodu preto veľa krát nepožadujú odpovede ani na svoje už položené otázky.

Najväčší problém v súčasnosti je však ten, že ekonómovia spravili ekonomiu príliš komplikovanou. Bežný človek nemá chuť bojovať proti abstrakciám

a matematickým modelom a tak väčšinou rezignuje a snaží sa veriť tomu, že ľudia, ktorí ekonomiku riadia, rozumejú veciam a spoľahne sa na ich odbornosť. Avšak posledná svetová kríza, ktorá má svoj začiatok niekedy v roku 2008, bola tým najlepším dôkazom toho, že nielenže veľká časť mienkotvorných ekonómov si zamenila príčinu s následkom. Politické, spolu s ekonomickými motívmi už vtedy tlačili a stále tlačia ekonomiku a rovnako tak aj ekonomickú vedu do katastrofy.

Preto si myslím, že dnes je viac ako potrebné sa podrobnejšie oboznámiť s podstatou fungovania tohto systému. Žiaľ, ešte stále málo ľudí rozumie tomuto kolobehu peňazí. Každý neinformovaný človek si myslí, že je to príliš zložitá záležitosť a na to, aby to pochopil, si namýšľa, že musí mať nevyhnutne vyštudovaný aspoň nejaký typ economickej školy. V skutočnosti sa však, ako cirkuluje náš peňažný systém, na žiadnej škole nedozvie, čo je aj **veľká chyba celého vzdelávacieho systému**. Keby sa o ňom učilo v školách, možno by sme dnes mali oveľa menej ekonomických problémov.

Dnes, keď sa píše rok 2020 práve uplynula už viac ako jedna dekáda od začiatku poslednej svetovej finančnej krízy. Aj keď sa podľa názoru mnohých ekonómov dnes nachádzame na vrchole jedného z najväčších rastov ekonomiky posledných rokov, už sa ozývajú kvičie hlasy. Tieto ohlasujú už príchod novej, možno ešte väčšej krízy, ako bola tá posledná. Mnohí sú však presvedčení, že je to ešte predčasné bubnovanie na poplach. Možno si však len nechcú pripustiť skutočnosť, že od poslednej krízy sa všeobecné zadlženie neznížilo a dosahuje v súčasnosti z globálneho pohľadu až nepredstaviteľné rozmery. Takéto konštatovanie privádza potom každého rozmyšľajúceho človeka k úvahám, že čo vlastne bráni ľuďom, aby dosiahli udržateľný dostatok všetkého? Myslím si, že prvou prekážkou je to, že väčšina populácie nevie nič o našom peňažnom systéme. Ani o tom, ako sú peniaze vytvárané a spravované. Dokonca aj profesionálni finanční manažéri len málokedy chápu skutočnosť, ako druh peňazí ktoré používame, predurčuje v našich transakciách určité modely chovania.

Všetci sme zapletení do planetárneho peňažného mechanizmu, ktorého súkolie nedokážeme vnímať a nieto ešte aby sme ho pochopili, či dokonca ovládali. Lenže tento panujúci peňažný systém diktuje fungovanie celej našej ekonomiky a významne ovplyvňuje naše chovanie v spoločnosti a celkovú politickú atmosféru. Naša neznalosť tiež vysvetľuje niektoré divné skutočnosti. Napríklad sme schopní vyrobiť dostatok potravín pre každého človeka na tejto planéte a tiež práce je pre každého dostatok, ale nie sme schopní zabezpečiť peniaze na jej zaplatenie.

Znamená to, že kľúč k udržateľnému dostatku leží v samotnom peňažnom systéme, v tom systéme, o ktorom sme paradoxne až doposiaľ veľa nevedeli?

Druhou prekážkou udržateľného dostatku je zotrvačnosť tradícií a záujmov, ktoré sú s ním spojené. Lenže tento spôsob uplatňovania moci bude v budúcnosti postupne slabnúť. Dôvod je jednoduchý. Šírením informačných technológií sa šíri aj možnosť kontroly nad vytváraním meny a príslušnou peňažnou výmenou. Rovnako tak šírením informácií o fungovaní tohto systému je možné v budúcnosti vytvárať tlak verejnosti na pozitívne zmeny tohto systému. Aj toto je jeden z dôvodov napísania tejto publikácie.

Takto nám zostala ešte posledná otázka. Ako to, že nám stále chýbajú už len nejaké farebné papieriky s potlačou rôznych čísiel, ktoré by pomohli naše problémy vyriešiť? Alebo je to ako vždy, všetko inak?

FINANČNÝ SYSTÉM A ÚLOHA PEŇAZÍ

Skôr, ako sa budeme zaoberať samotnou tematikou peňazí a tajomnými, niekedy až neprehľadnými zákutiami nášho finančného systému, je potrebné si najprv povedať, čo je to vlastne ten náš finančný systém.

Preto veľmi zjednodušene, úplne laicky povedané, pojem „*finančný systém*“, môžeme chápať aj ako súbor špecifických ekonomických pravidiel, ktoré majú v prvom rade slúžiť na zabezpečenie nepretržitého a plynulého peňažného obehu, ktorý je nevyhnutný na fungovanie celého ekonomického systému. V druhom rade sa tento systém dá ľahko zneužiť aj na neobmedzené ovládnutie ľudí, ako aj celej civilizovanej spoločnosti. Keďže systém je od začiatku nastavený tak, že generuje neustály rast dlhov, ktoré skôr či neskôr vždy vyústia do nejakej formy krízy, rozhodne sa nedá o ňom hovoriť, že by zabezpečoval bezproblémový chod ekonomiky. Dokonca dnes som už presvedčený o tom, že systém je „*zámerne riadený*“ tak, aby vždy po uplynutí určitej doby, došlo k jeho riadenej samo deštrukcii.

Hneď na začiatku by som chcel zdôrazniť, že dnes je Slovensko plne integrovanou súčasťou anglosaského modelu finančného systému, v ktorom sú nadnárodné banky nositeľmi koncepcie verejnej správy z nadnárodnej úrovne a **vlády jednotlivých štátov sú len** manažmentom určeným na riadenie jednotlivých sektorov hospodárskej činnosti.

Ako vznikajú peniaze?

Guvernér Bank of England, Mervyn King v prednáške pred newyorským publikom 27. októbra 2010 povedal: „*Zo všetkých spôsobov organizácie bankovníctva je najhorší ten, ktorý máme dnes.*“

Povedzme si preto už hneď na úvod, ako vznikajú a dostávajú sa do obehu peniaze. Peniaze ako zákonné a legálne platidlo vzniknú tak, že:

Peniaze dá vytlačiť zo zákona buď „štát“, (čím ďalej, tým menej využívaná možnosť), prostredníctvom „štátnej banky“, pod kuratelou vlády, ktorá je ale výhradne štátna, bez vzťahov, alebo s minimom vzta-

hov z inými dôležitými centrálnymi bankami. Peniaze vydané takouto bankou sa ale nepovažujú na finančných burzách za konvertibilné

Peniaze dá vytlačiť zo zákona takzvaná nezávislá, „centrálna banka“ alebo „národná banka“ (najčastejší spôsob), ktorá je výhradne, alebo čiastočne v privátnom vlastníctve, alebo banka, ktorá je podriadená inej centrálnej banke (prípád Slovenska, je pod kuratelou ECB), alebo kooperuje svoju činnosť s inými centrálnymi bankami. Zároveň to musí byť od štátu aj legislatívne oddelená inštitúcia!

Najprv sa pozrieme, aké by mala mať zo zákona takáto „Centrálna banka“ základné funkcie.

Centrálna banka

- je emisnou bankou, to znamená, že zo zákona má výsadné právo vydávať na území svojej krajiny hotovostné peniaze (bankovky, mince)
- je vrcholným subjektom menovej politiky, určuje a uskutočňuje menovú politiku
- je bankou bánk, pôsobí ako banka pre ostatné komerčné banky, ktorým okrem iného poskytuje úvery
- je bankou pre štát, vedie účty štátneho rozpočtu, spravuje štátny dlh
- je reprezentantom štátu v menovej oblasti, zabezpečuje vzťahy s centrálnymi bankami iných krajín a s medzinárodnými finančnými inštitúciami
- zabezpečuje správu devízových rezerv a ovplyvňuje menový kurz
- vykonáva dohľad nad činnosťou komerčných bánk a pobočiek zahraničných bánk, resp. dozor nad činnosťou aj ďalších finančných inštitúcií (obchodníci s cennými papiermi, poisťovne).

Na zabezpečenie svojich úloh centrálna banka (CB) využíva tak priame ako aj nepriame nástroje, prostredníctvom ktorých sa usiluje regulovať ponuku peňazí a podmienky úverovania. Tak ovplyvňuje základné makroekonomické ukazovatele, infláciu, HDP a zamestnanosť. V každej krajine je len jedna centrálna banka, čo umožňuje uskutočňovať jednotnú menovú politiku. Predpokladom efektívneho fungovania centrálnej banky a plnenia jej funkcií je **nezávislosť** centrálnej banky od vlády. Vzájomný vzťah oboch inštitúcií je upravený rôzne, napríklad od povinnosti koordinovať svoju činnosť s vládnuou politikou (napríklad Bank of England) až po plnú nezávislosť od

vládnej politiky (napr. USA, Japonsko, Švajčiarsko či NSR do roku 1999). V posledných rokoch sa celosvetovo presadzuje trend k posilneniu nezávislosti centrálnej banky. Nezávislosť centrálnej banky je okrem iného, jednou z podmienok na vstup každej krajiny do Európskej menovej únie.

Na druhej strane je potrebné ešte doplniť, že takáto „*nezávislosť*“ centrálnej banky od vlády sa dá chápať aj tak, že **na činnosť centrálnej banky nemá dosah žiadna zákonne zvolená vláda**. Ani vedenie takejto banky nie je zodpovedné za svoje rozhodnutia žiadnym domácim štátnym inštitúciám. Samotné vedenie takejto banky je plne pod vonkajším riadením nadnárodných štruktúr, ktorých ciele a záujmy nie sú vždy totožné so záujmami a cieľmi štátu, v ktorom je takáto banka zriadená. Pritom skutočné ciele a záujmy nadnárodných riadiacich štruktúr vedenie takejto centrálnej banky ani nemusí poznať.

Každá centrálna banka (CB) vykonáva dva druhy menovej politiky.

Expanzívna menová politika – snaha CB znížiť krátkodobú úrokovú mieru

Reštriktívna menová politika – v prípade inflácie CB sa snaží zvýšiť krátkodobú úrokovú mieru

Priame nástroje menovej politiky sa v súčasnosti menej používajú. Zaraďujeme medzi nich:

1. Úrokové a úverové limity a stropy – tento priamy nástroj v podstate znamená, že centrálna banka stanovila objem úverov, ktorý sa mohol poskytnúť príslušným klientom a to v podobe limitu alebo maximálneho stropu.

2. Povinné vklady – sa často zle zamieňajú s povinnými minimálnymi rezervami. V tomto prípade centrálna banka stanovuje objem finančných prostriedkov, ktoré musia komerčné banky vkladať na účet v centrálnej banke resp. ich násobok. Ak sa teda povinné vklady zvýšia, ide o odčerpanie likvidity komerčných bánk, t.j. klesá množstvo peňazí v obehu.

3. Pravidlá likvidity – v rámci pravidiel likvidity centrálna banka stanovuje pre komerčné banky záväznú štruktúru aktív a pasív, ako aj koeficient likvidity. Banka je likvidná ak dokáže dostatočne rýchlo premeniť svoje aktíva na hotovosť a je schopná uhrádzať svoje záväzky.

Medzi nepriame nástroje menovej politiky patria:

Operácie na voľnom trhu

Devízové intervencie

Úrokové sadzby centrálnej banky

Povinné minimálne rezervy

Keďže účtovne je nevyhnutné, aby sa celková suma aktív a celková suma pasív súvahy vždy rovnali, musí centrálna banka pri tvorbe nových bankoviek

a mincí, teda pri zvýšení pasív, zároveň buď niečo kúpiť, alebo poskytnúť niekomu úver.

Na základe vyššie uvedeného si môžem dovoliť tvrdiť, že Centrálna banka je zo zákona jediná inštitúcia, ktorá môže vytlačiť a dať do obehu fyzické, teda reálne peniaze! Ďalej to znamená, že vznik akýchkoľvek fyzických peňazí, v podobe bankoviek a mincí, je možný len:

- v prípade, že centrálna banka realizuje nejaký nákup, napríklad devíz, alebo rôznych cenných papierov (rôzne druhy dlhopisov a podobne)
- v prípade, že centrálna banka poskytuje úver inému subjektu

V praxi to znamená, že aby takáto centrálna banka mohla realizovať svoj nákup, alebo poskytnúť niekomu úver, jednoducho si tieto peniaze dá fyzicky vytlačiť v špecializovanej tlačiarňi. V minulosti, keď existovala vymeniteľnosť nejakej meny za zlato, takzvaný zlatý štandard, banka mohla dať vytlačiť peniaze len v hodnote, alebo v určitom pomere k tejto hodnote vlastneného zlata.

Súčasný peniaz je možné teda vytlačiť len tak zo „**vzduchu**“, bez toho, či vôbec existuje a akú hodnotu dosahuje nejaké podkladové aktívum na ich krytie. V minulosti funkciu takéhoto podkladového „**krycieho**“ aktíva plnilo zlato, alebo iné drahé kovy. Keď aj nie vždy úplne, tak aspoň z časti. Dnes sme jednoducho len na základe zákona donútení akceptovať a používať peniaze bez ich akéhokoľvek náležitého krytia. Ak samozrejme nepovažujeme za takéto „**krytie**“ peňazí samotnú produkciu jednotlivých tovarov a služieb spolu s držbou obmedzeného množstva zlata. Koľko peňazí však dá takto centrálna banka vytlačiť vo fyzickej podobe a to v podobe bankoviek a mincí vie len ona sama. Dá sa teda tomu rozumieť aj tak, že „**centrálna banka**“ nepriamo „**požičiava**“ štátu peniaze v prípade ich nedostatku na jeho „**prevádzku**“ a komerčným bankám priamo na „**obsluhu**“ ekonomiky. Cena je v skutočnosti úrok, ktorý sa za to platí a nazýva sa odborné diskontná sadzba.

Dnešný finančný systém je tak položený na základoch toho, čo sa v literatúre označuje ako „**Fiat Money**“ teda v podstate nekryté peniaze s núteným obehom zo zákona, ktoré majú hodnotu, ako vysvetľuje samotný FED len dovtedy, „**kým ľudia budú akceptovať tieto nekryté peniaze ako prostriedok výmeny za tovary a služby, ktoré predávajú a kým budú odmenení nákupným tovarom a službami výmenou za tieto peniaze.**“

Aby sme si o tom mohli urobiť lepšiu predstavu, musím zdôrazniť, že prostredníctvom centrálnej, alebo národnej banky sa dostane fyzicky do obehu len veľmi „**obmedzená**“ suma peňazí a len tieto jediné existujú v materiálnej forme. Aj keď dnes väčšina transakcií prebieha už bezhotovostne, v konečnom dôsledku všetky subjekty aktívne v ekonomickom systéme (tak práv-

nické ako aj fyzické osoby) sa nevedomky snažia získať čo najväčší podiel z týchto fyzických peňazí daných do obehu centrálnou bankou. Lenže tieto fyzické peniaze pokrývajú vklady na všetkých účtoch v systéme len z veľmi malej časti.

V prípade, že by takáto centrálna, alebo národná banka bola plne podriadená štátu, existuje vysoké riziko, že v prípade nedostatku finančných prostriedkov si štát jednoducho „vytlačí“ a nie „požičia“ chýbajúce financie. **Na základe medzinárodných dohôd má zmluvný štát dokonca zakázané si požičať peniaze z vlastnej centrálnej banky!** Tieto peniaze si môže požičať len na medzinárodných finančných burzách. Z tohto dôvodu si štát nemôže požičať ani usparené peniaze občanov a ani nemôže využiť peniaze uložené v penzijných fondoch, alebo priamo predať štátne dlhopisy občanom. Toto by mal byť ten zásadný rozdiel medzi centrálnou, alebo národnou bankou plne podriadenou štátu a bankou, ktorá je legislatívne oddelená inštitúcia, bez ohľadu na rozsah vlastníctva štátu v takejto banke.

V súčasnosti, keď je Slovensko členom Európskej únie, nemôže si Slovensko požičať peniaze nielen zo Slovenskej národnej banky, ale ani z Európskej centrálnej banky. Európska centrálna banka však toto pravidlo v súčasnosti obchádza tak, že nepriamo vykupuje štátne dlhopisy jednotlivých krajín únie na medzinárodnom trhu štátnych dlhopisov. Predaj dlhopisov jednotlivých štátov je ešte aj poistený prirážkou za prípadný bankrot štátu. (CDS-CREDIT DEFAULT SWAP, swap úverového zlyhania)

Ďalej to znamená, že väčšina legálnych peňazí na celom svete bez ohľadu na to kto ich vytlačí, sa dostávajú do obehu v podobe pôžičky. Z tejto činnosti má každá takáto centrálna banka dvojnásobný profit.

Zisk z rozdielu medzi nákladom na tlač bankoviek (náklady na papier, farby a iné náklady) a razbu mincí (hodnota použitého kovu a iné náklady) a nominálnou hodnotou vytlačených bankoviek a vyrazených mincí (**tkz. razné**)

Zisk v podobe úroku (diskontnej sadzby) z požičaných peňazí komerčným bankám a iným subjektom, alebo zisk vo forme pravidelného výnosu do splatnosti dlhopisu a podobne.

V prípade, že Centrálna banka ktoréhokoľvek štátu netlačí (neemituje) peniaze do obehu, čo je aj prípad Slovenska, prichádza štát o celý zisk z emitovania peňazí. V súčasnosti sa pohybuje základná úroková (diskontná) sadzba znova niekde tesne nad nulou. Možno niekoho teraz napadne myšlienka, že **koľko je vlastne peňazí v obehu?** A vlastne akých peňazí? Musíme vedieť rozlišovať medzi peniazmi reálne vytlačenými a peniazmi len „**evidovanými**“, takzvanými elektronickými peniazmi v bankovom systéme. Rovnako tak mu-

síme vedieť rozlišovať elektronické peniaze realizované prostredníctvom platobných kariet od ostatných elektronických peňazí. Niektoré zdroje uvádzajú, že podiel reálne vytlačených fyzických peňazí, dodaných na „**obsluhu**“ ekonomiky by mal byť postačujúci už vo výške približne 3 až 4 % z celkovej sumy peňazí evidovanej v bankovom systéme. Môže sa to líšiť medzi jednotlivými štátmi, alebo ekonomikami. Niekde to môže byť aj 10 a viac percent. Aby si to vedel každý človek aj predstaviť, že na obsluhu ekonomiky môže stačiť len malý zlomok fyzických peňazí, uvediem **malý, vymyslený príbeh**.

Do malého zabudnutého mestečka zavíta na návštevu turista. Namieri si to rovno do jediného miestneho hotela. Na recepcii položí na pult 100 eur a povie, že sa najprv trocha poobzerá, kým si objedná izbu. Nevie totiž, či sa mu tam bude vôbec páčiť. Vzhľadom na nízku obsadenosť mu majiteľ hotela dá všetky kľúče od voľných izieb s tým, aby si ich šiel popozerať.

Majiteľ hotela to šikovne využije, rýchlo zoberie túto 100 eurovú bankovku a uteká k mäsiarovi, aby zaplatil svoj dlh. Mäsiar okamžite schmatne bankovku a ozlomkrk uteká k majiteľovi prasacej farmy, aby sa s ním konečne vyrovnal. Majiteľ farmy skočí rýchlo k obchodníkovi s krmivami a zaplatí tiež svoju podlžnosť. Ten zájde za majiteľom vedľajšej krčmy a nechá si vymazať všetky čiarky za všetko, čo tam vypil s kamarátmi. Majiteľ krčmy ide k baru a zaplatí prostytutke za preukázané služby a tá s bankovkou uteká do miestneho hotela a zaplatí svoj dlh za prenájom izby. Len čo stihol majiteľ hotela položiť bankovku

znova na pult, už prichádza turista. Ten len stručne povie, že žiadna izba sa mu nepáči, vezme si svojich 100 eur a odchádza preč.

Na tomto hypotetickom príklade vidíme, že len jedna jediná bankovka dokáže „**obslúžiť**“ (v tomto prípade vymazať dlh, aj napriek tomu, že u nikoho nezostala), niekoľkých ľudí v ekonomickom systéme.

Iný príklad vidíme vtedy, keď si štát, prípadne centrálna banka chce všetko zjednodušiť a začne tlačiť vlastnú menu bez akéhokoľvek obmedzenia. Takýmto bezbrehým tlačením peňazí vzniká potom nekontrolovateľná **hyperinflácia** s hodnotou bankoviek (peňazí) na úrovni hodnoty toaletného papiera.

Takými odstrašujúcimi príkladmi sú napríklad také štáty ako je Zimbabwe a Venezuela v súčasnosti.

V nedávnej minulosti to bola bývalá Juhoslávia.

Pred druhou svetovou vojnou takúto „*hyper*“ infláciu zažilo napríklad v Európe Nemecko, alebo Maďarsko. Aj keď veľakrát k takejto hyperinflácii môže dopomôcť aj nečestná manipulácia na devízových trhoch!

Skutočné množstvo peňazí v obehu sa ale nikdy nedozvieme z dôvodu, že veľa hotovostných peňazí môže byť aj rôzne „*poschovávaných pod vankúšom*“ a tak neobiehajú v ekonomike a nedá sa s tým nič robiť. Spomínam si, že v roku 2009, keď Slovenská republika prechádzala na spoločnú menu euro, tak banka postupne zverejšňovala množstvo vymenených peňazí za euro. Takto som sa dopracoval k sume približne 240 – 250 miliárd Slovenských korún, ktoré mali byť reálne fyzicky v obehu. V tej dobe bol uverejnený údaj, že len Slovenská sporiteľňa v tom čase evidovala vklady obyvateľstva vo výške viac ako 800 miliárd korún.

Keďže peniaze musia neustále pribúdať do ekonomiky, lebo je tak nastavený „*system*“, ako pravidlá nejakej hry, tak sa podrobnejšie pozrieme na všetky spôsoby, akými sa dostávajú do ekonomiky dodatočné, alebo nové peniaze.

1) Ďalšou tlačou fyzických peňazí centrálnou bankou

V prípade, že je nutné dodať do ekonomiky nové „*fyzické peniaze*“, centrálna banka postupne nakupuje stále ďalšie a ďalšie dlhopisy. Odborne sa tomu hovorí aj „*kvantitatívne uvoľňovanie*“. Ak ekonomika vykáže v určitom čase nejaký rast, znamená to, že do ekonomiky pribudli ďalšie tovary a služby. Na pokrytie tohto zvýšeného množstva týchto tovarov a služieb by mala centrálna banka dodať do ekonomiky dodatočné peniaze. Hovorím, mala byť. Môže ich dodať v podobe poskytnutia ďalších úverov.

Samozrejme malo by to platiť aj opačne. Pri hospodárskom poklese, by centrálna banka mala zas priamo úmerne obmedziť množstvo peňazí v obehu, alebo minimálne obmedziť množstvo poskytovaných úverov.

Účtovne centrálna banka vedie bankovky a mince ako pasíva, čiže dlh. Na

rozdiel od minulosti však už dlhom nie sú, pretože nie sú zameniteľné za drahý kov a teda centrálna banka nie je nikomu nič dlžná.

2) Tvorba „nových“ peňazí komerčnými bankami

Pre lepšie pochopenie princípu takejto tvorby peňazí bude opakovane popisovaný v rôznych obmenách na viacerých miestach tejto publikácie.

Aj keď sa tvorba peňazí v komerčnej banke veľmi podobá tvorbe peňazí v centrálnej banke, je tu jeden podstatný rozdiel. Spočíva v tom, že na bežných účtoch klientov komerčnej banky sa žiadne bankovky a mince fyzicky nenachádzajú. Ich existencia je len zaevidovaná v účtovných knihách príslušnej banky. Tieto peniaze sú nielen účtovne, ale aj reálne dlhom. Nové peniaze na bežnom účte vzniknú tak, že ak ktorákoľvek komerčná banka niečo kúpi, alebo niekomu poskytne úver, tak za túto vec zaplatí, alebo požičané peniaze poskytne takým spôsobom, že ich len jednoducho **pripíše na účet**.

Komerčná banka takto „**legálne**“ vytvára peniaze podľa vlastného uváženia „**ex nihilo**“ (z ničoho). Pri takejto tvorbe peňazí je však komerčná banka obmedzená skutočnosťou, že časť peňazí si budú chcieť zákazníci aj fyzicky vybrať, alebo presunúť do inej banky. **Na to už banka potrebuje aj určité množstvo vkladov svojich klientov, ako aj nevyhnutné úvery od centrálnej banky.**

Inými slovami môžeme povedať, že keď banka poskytne pôžičku, v skutočnosti nič nepožičiava a to jednoducho preto, lebo neexistuje nič reálne, čo by sa dalo požičať. Banka proste poskytne to, čo nazýva ako „**pôžička**“ oproti sume peňazí, ktorá je v tom čase u nej uložená. To všetko sa robí s maximálnou ľahkosťou. Banka musí jednoducho len súhlasiť, že daná osoba si môže vybrať pôžičku dajme tomu 5000 eur. Osoba, ktorá si berie pôžičku, potom môže minúť 5000 eur a fiha! Došlo k vytvoreniu 5000 eur nových peňazí v numerickej forme. Áno, je to také jednoduché! Banka nepošle žiadnemu majiteľovi účtu list, v ktorom by mu oznamovala, že „**peniaze, ktoré má na ňom uložené, sú dočasne nedostupné, pretože boli požičané inej osobe**“, pretože požičané v skutočnosti neboli. Nik sa ani nedotkol žiadneho bankového účtu, žiaden nebol ani v najmenšom znížený či postihnutý. Kúpna sila nebola u nikoho znížená, ale na druhej strane bola vytvorená nová kúpna sila vo výške 5000 eur. Obyčajným podpisom kompetentného bankového pracovníka do ekonomiky vstúpilo 5000 eur nových numerických peňazí, ale zároveň bol vytvorený aj dlh vo výške 5000 eur.

Keď sa vám zdá, že tento cyklický proces nepretržitej tvorby stále väčšieho množstva peňazí je založený na klame, že je až príliš jednoduchý a predsa príliš nesúvislý na pochopenie, váš dojem presne zodpovedá skutočnosti. Mo-

derné peniaze sú nehmotné, abstraktné a bez akéhokoľvek zmyslu. Touto špirálou pôžičiek budovaných na pôžičkách sa peňažná zásoba v len vo Veľkej Británii zvýšila v priebehu tridsiatich rokov zo 14 miliárd v roku 1963, na 680 miliárd libier v roku 1996. Dnes je to samozrejme ešte niekoľkonásobne väčšie množstvo. ***Táto prázdna špirála čísel založených na číslach je srdcom finančného systému, na ktorom stoja všetky ekonomiky sveta.***

Je to prekvapujúce, že moderné peniaze neodrážajú realitu? Peniaze, ktoré banka registruje na svojich účtoch, sú abstraktné čísla. Aj peniaze vytvárané ako pôžičky sú abstraktné; ide iba o čísla navyše. Keď sa peniaze vytvorené vo forme pôžičky vracajú do bankového systému, sú rovnako abstraktné a nehmotné; je to iba viac čísel a tie čísla rastú. Je to bankový úver, kúpna sila, povolenie vypísať šek. Avšak pri každom kroku a pri každom zvýšení peňažnej zásoby dochádza k vytvoreniu dlhu. Oproti každej libre, každému doláru, franku či jenu, ktorý je takto vytvorený, je zároveň registrovaný ekvivalentný dlh. Spolu s rastom zásoby peňazí v ekonomike automaticky dochádza aj k zvyšovaniu úrovne dlhu.

Takáto tvorba peňazí je možná aj z toho dôvodu, že drvivá väčšina peňažných transakcií prebieha výlučne bezhotovostne, dnes už len v pamätiach počítačov a aby sa peniaze nemuseli prenášať každý deň z banky do banky je vytvorený aj určitý zúčtovací mechanizmus, kde sa až po určitej dobe následne vzniknuté účtovné rozdiely vyrovnávajú v hotovosti. V súčasnosti pravdepodobne aj toto vyrovnanie prebieha už len bezhotovostne.

Preto, aby dnes komerčné banky mohli poskytovať úvery, tak v podstate ani nemusia „**vlastniť**“ takmer žiadne peniaze. Ak sa však rozhodne niektorý subjekt, ktorý si berie pôžičku, alebo zinkasuje peniaze na svoj účet za čokoľvek, tieto peniaze vybrať v hotovosti, pre banku to nepredstavuje žiadny problém. Takýchto klientov je dnes minimum. Každá banka predsa inkasuje každý pracovný deň v mesiaci peniaze v podobe splátok z úverov, vklady a rôzne prevody. Aby sa však eliminovalo aj to najmenšie riziko, že takýchto klientov by mohlo z akéhokoľvek dôvodu v budúcnosti nečakane pribudnúť, **neustále stúpa tlak bánk na čo najväčšie eliminovanie hotovosti a postupné nahradenie fyzických peňazí len elektronickými peniazmi.** Pritom už v súčasnosti existuje pravidlo, že výber peňazí v hotovosti nad určitú sumu je potrebné nahlásiť v príslušnej bankovej inštitúcii minimálne jeden deň vopred.

Zúčtovací mechanizmus je tak vytvorený nielen na lokálnej úrovni, v jednotlivých štátoch, ale aj ďalej na úrovni napríklad Európskej únie medzi jednotlivými členmi a na medzinárodnej svetovej úrovni. Z tohto dôvodu existuje takzvaná banka bánk, ktorá prevádzkuje takýto celosvetový zúčtovací mechanizmus. Tou bankou bánk je *Banka pre medzinárodné zúčtovanie* (BIS) v Bazileji vo Švajčiarsku.

Každá komerčná banka má svoj účet zriadený v centrálnej (národnej) banke a je ešte k tomu obmedzená aj štátnymi predpismi o veľkosti svojich povinných **minimálnych rezerv** a predpismi na minimálnu veľkosť **vlastného imania** bánk. Povinné minimálne rezervy pre banky sú na Slovensku asi na úrovni 8% (v USA 10%). V súčasnosti je trendom znižovanie percenta takýchto minimálnych rezerv. To napríklad znamená, že ak chce banka na Slovenku poskytnúť zákazníkovi úver vo výške 100 000 EUR, stačí jej mať na bežných účtoch iba čiastku 8 000 EUR. Ostatné peniaze si vytvorí ex nihilo, teda z ničoho.

Povinné minimálne rezervy, alebo aj čiastočné, čiastkové, alebo frakčné rezervy má komerčná banka obvykle uložené v centrálnej banke. Skutočnosť, že rezervy komerčných bánk sú len frakčné a nie stopercentné okrem toho spôsobuje, že *v prípade tzv. runu na banky*, keď by si klienti naraz chceli vybrať všetky vklady, komerčné banky nevyhnutne musia zbankrotovať. Pri existencii systému čiastočných rezerv nemajú dosť dôveryhodných peňazí, to znamená peňazí centrálnej banky, čiže rezerv, na vyplatenie vkladov v nich.

Systém čiastkových, alebo frakčných rezerv umožňuje na jednej strane expandovať peniaze a navýšiť tak investície a zrýchliť ekonomiku. Na strane druhej, ak sa takéto peniaze neinvestujú do prospešných a inovatívnych projektov, zvyšujú infláciu, škodia ekonomike a pri nezodpovednej monetárnej politike pravidelne spôsobujú čiastočne, alebo úplne aj rôzne finančné krízy (ropné šoky, rôzne typy bublín, hypotekárne, potravinové, dlhové a podobne).

Priveľa „**zbytočných**“ peňazí tiež vedie k množstvu finančných špekulácií na burzách a ešte rýchlejšej expanzii dlhov.

2b) Pasívna tvorba peňazí komerčnej banky

Iná situácia nastáva, keď si klient vloží bankovky a mince do komerčnej banky. Účtovne to pre banku znamená zvýšenie aktív, ako aj peňazí na bežnom účte (pasív) o vložení sumu. Pre banku síce ide o tvorbu peňazí, ale z hľadiska ekonomiky ako celku tým nové peniaze nevznikli, len došlo k zmene formy peňazí. Peniaze v obeh, ktoré vytvorila centrálna banka sa znížili a peniaze na bežnom účte sa zvýšili.

Na záver teda môžeme povedať, že významnú časť peňazí v ekonomike, je to približne 95% až 97%, nevytvára centrálna banka, ale komerčné banky poskytovaním úverov. Peňažná báza (najlikvidnejšie peniaze Mo) je len materiál, z ktorého systém bankovníctva s čiastočnými rezervami vytvára násobne viac peňazí poskytovaním úverov a tieto peniaze, ktoré majú ľudia na účtoch vyvolávajú inflačné tlaky. Ak ale objem úverov v ekonomike klesá, tlaky sú

naopak deflačné. Rovnako vyvoláva deflačné tlaky aj hromadenie peňazí (pod matracom), ktoré nie sú v obehu, alebo na účtoch. Ak si ľudia zoberú menej úverov, tak bude inflácia menšia a pravdepodobne aj ekonomický rast. Pri kolapse úverov tlačí ceny nadol nižšia ekonomická aktivita aj znižovanie objemu M1. S každým splateným úverom zanikne časť transakčných peňazí.

Systém neúplných rezerv je ale iba jeden z možných systémov. Ako každý systém má kladné a záporné stránky. Najzávažnejším záporným aspektom je, že je vo svojej podstate nestabilný a zraniteľný externými šokmi, o čom sme sa už mnoho krát presvedčili.

Pozitívom je, že vytvorí kapitál, ktorý nikto nemusel usporiť. Umožňuje najprv investovať a až potom vytvoriť úsporu. Ak je čistá súčasná hodnota investície pozitívna, tak rýchlo vytvára hodnoty. Ak je negatívna, je prudko deštruktívny.

Ak sa dlh využije na vybudovanie kapitálovej základne, ktorá zvýši produktivitu a nový príjem prevýši náklad úveru, tak je to pre spoločnosť pozitívne. Ak je to naopak, je to negatívne. Ak je deficit štátneho rozpočtu investovaný do rozvoja infraštruktúry alebo kapitálovej bázy spoločnosti, tak je to rozumne vytvorený dlh. Ak je prejedeny a rozkradnutý politikmi, tak je to bumerang, ktorý sa vráti a udrie nás do hlavy.

Kedysi v minulosti existovali **depozitné a úverové banky**. Keď ste si vložili peniaze do depozitnej banky, stále tam boli dostupné, aby ste zaplatili svoj nájom a výdavky na jedlo. Ale boli uložené v bezpečí. Úverové banky boli riskantnejšie. Keď ste si tam ukladali peniaze, vedeli ste, že budú investované a nemusí sa vám vrátiť nič. No z vyššej rizikovosti vám plynul vyšší úrok. Na začiatku 19-storočia boli tieto dva typy bánk zlúčené. Nový typ banky sa odvtedy volá **komerčná banka**. Veľmi rýchlo zistili komerčné banky, že by mohli s uloženými peniazmi za účelom zisku veľmi riskantne narábať. Inými slovami – poskytovať pôžičky na nebezpečné úvery. Čiže, keď ste vložili peniaze do banky, prestávali byť vašim majetkom. Banka s nimi mohla robiť čokoľvek. Bankár mohol ísť do kasína a hrať s nimi ruletu. Zákonne to nebola lúpež, ale veľmi sa to podobalo Ponziho schéme, teda podvodu.

Dodnes sa v tomto druhu podnikania uplatňuje jeden **zaujímavý paradox**. V prípade zlej investície, alebo prípadnej sprenevery peňazí klientov, štát ručí, aj keď len do určitej výšky, za takto vykázané straty prostredníctvom fondu na ochranu vkladov. Je veľmi zaujímavé, že štát vlastne poskytuje záruku na podnikanie súkromného podnikateľského subjektu. V čase poslednej hospodárskej krízy, keď bolo dokonca potrebné niektoré banky a poisťovne aj znárodňovať, bol v tejto súvislosti často medializovaný výrok „**privatizácia ziskov a znárodnenie strát**“.

Multiplikačný efekt

Toto umelé „rozmnožovanie peňazí“ v bankovom systéme označujeme aj termínom „**multiplikačný efekt**“. Teraz sa pokúsím takýto princíp tvorby peňazí ešte raz vysvetliť trochu inými slovami.

Predstavme si, že Centrálna banka poskytne úver komerčnej banke vo výške jednej miliardy eur. V praxi to znamená, že centrálna banka dá aj vytlačiť fyzicky túto jednu miliardu eur a prevedie ich na účet komerčnej banky. Dajme tomu, že povinné minimálne rezervy stanovené Centrálnou bankou sú 10 percent. Znamená to, že táto komerčná banka môže teoreticky celú túto sumu fyzických peňazí použiť na zloženie tejto 10 percentnej zábezpeky na poskytnutie ďalších úverov. To by v praxi znamenalo, že na základe 10 % zábezpeky vo výške 1 miliardy eur, môže banka teoreticky poskytnúť úvery až do výšky 9 miliárd eur. Ale týchto teoreticky možných 9 miliárd eur vo forme úverov nebude existovať vo fyzickej podobe, len sa pripíšu na účty klientov komerčnej banky. Preto hovorím teoreticky, pretože pokiaľ by chcel nejaký klient peniaze aj v hotovosti, banka by mu v takomto prípade nemala čo poskytnúť. Toto je možné uskutočniť len teoreticky a v prípade, že by neexistovali v obehu fyzické peniaze, čo bude možno o pár rokov aj realitou.

Preto banka neposkytuje peniaze všetky hneď a naraz všetkým záujemcom o pôžičku, ale rozloží to na menšie sumy a v čase tak, aby v prípade požiadania klienta o hotovosť, vedela požadované peniaze ihneď poskytnúť. Banka preto nikdy nepožičia všetko, drží časť fyzických peňazí v hotovosti a môže čakať, kým centrálna banka nevytlačí a neposunie do systému ďalšie fyzické peniaze. Tieto ďalšie fyzické peniaze sa opäť môžu teoreticky všetky použiť ako zábezpeka vo forme povinných minimálnych rezerv stanovených centrálnou bankou.

Teraz si na inom príklade ukážeme, keď sa nejaká vláda rozhodne predať (vymeniť) svoj dlhopis v hodnote 1 000 000 eur za reálne peniaze z centrálnaj banky. Nesmie to byť samozrejme vlastná centrálna banka. Pokiaľ vláda tieto peniaze okamžite nepotrebuje na uhradenie svojich záväzkov, tak ich prevedie do komerčnej banky. Dajme tomu že povinné minimálne rezervy tejto komerčnej banky budú stanovené len na 2 %.

Začiatočná súvaha tejto banky bude vyzeráť takto:

Aktíva	Pasíva
Rezerva = 20 000 Eur	Vklad = 1 000 000 Eur
Možnosť pôžičky = 9 80 000 Eur	
SPOLU = 1 000 000 Eur	SPOLU = 1 000 000 Eur

Čo sa stane ďalej?

Banka požičia týchto 980 000 Eur svojim klientom. No a tí istí klienti si ich vložia na svoje účty do banky. Súvaha tejto banky bude vyzeráť takto.

Aktíva

Rezerva = 20 000 + 19 600 = 39 600 Eur

Poskytnuté pôžičky = 980 000 Eur

Možnosť ďalšej pôžičky = 960 400 Eur

SPOLU = 1 980 000 Eur

Pasíva

Pôvodný vklad vlády = 1 000 000 Eur

Vklady klientov spolu = 980 000 Eur

SPOLU = 1 980 000 Eur

No a čo ďalej?

Banka znovu požičia to čo môže, teda 960 400 Eur klientom. No a tí ich opäť vložia na svoje účty do banky. Jej súvaha bude teda vyzeráť takto:

Aktíva

Rezerva = 58 808 Eur

Poskytnuté pôžičky = 1 940 400 Eur

Možnosť ďalšej pôžičky = 941 192 Eur

SPOLU = 2 940 400 Eur

Pasíva

Pôvodný vklad vlády = 1 000 000 Eur

Vklady klientov spolu = 1 940 400 Eur

SPOLU = 2 940 400 Eur

No a toto sa bude opakovať až do situácie, keď banka bude mať v rezervách celý pôvodný vklad vlády. Na vkladoch klientov bude mať 49 000 000 Eur a na pôžičkách tiež 49 000 000 Eur. Súvaha bude vyzeráť takto:

Aktíva

Rezerva = 1 000 000 Eur

Poskytnuté pôžičky = 49 000 000 Eur

Možnosť ďalšej pôžičky = 0 Eur

SPOLU = 50 000 000 Eur

Pasíva

Pôvodný vklad vlády = 1 000 000 Eur

Vklady klientov spolu = 49 000 000 Eur

SPOLU = 50 000 000 Eur

V tomto prípade, keď má komerčná banka k dispozícii 1 000 000 eur a povinné minimálne rezervy budú len 2 percentá, tak táto banka môže požičať teoreticky peniaze až do výšky 49 000 000 eur. Na tomto teoretickom príklade vidíme, že banky takýmto multiplikačným efektom požičiavajú nielen vlastné a požičané, ale aj cudzie peniaze.

No a aký záver z toho vyplýva? Záver je až neuveriteľne fatálny. Nebyť takýchto pôžičiek, neboli by ani žiadne peniaze! Nebyť už prvej pôžičky z Centrálnej banky, nemohli by komerčné banky takýmto svojim podivným multiplikačným efektom peniaze takto ďalej rozmnožovať. Ak by to tak nebolo, v systéme by sa začali míňať peniaze a to veľmi rýchlo. Ak by sa k tomu zaviedli ešte aj vyvážené štátne rozpočty, amen s nami! Všetky krajiny by sa prestali zadlžovať a **za krátky čas by zmizli z obehu všetky peniaze**. Totiž dlhy jednotlivých štátov generujú do systému najviac nových, len evidovaných peňazí.

Je to smutný záver, ale na príčine je len to, že máme celý finančný systém postavený na zadlžovaní. ***Vyvážené národné rozpočty väčšiny krajín by priniesli takmer okamžitý ekonomický kolaps!***

Následky úrokov vo finančnom systéme

Na problematiku úroku bolo už napísaných nespočetné množstvo kníh, publikácií a článkov, ktoré by už samé o sebe zaplnili nejednu knižnicu. My si však pripomenie len niektoré základné fakty, čo tento úrok vo finančnom systéme znamená.

Mnohým čitateľom, ktorí doteraz nemali možnosť bližšie sa oboznámiť s fungovaním nášho finančného systému určite „**vyrazila dych**“ skutočnosť, že banky pýtajú vrátiť požičané peniaze, ktoré vo fyzickej podobe v skutočnosti ani neexistujú. Lenže banky pýtajú nielen tieto neexistujúce peniaze, samozrejme že ich chcú vrátiť vo fyzickej forme, ale oni požadujú ešte oveľa viac. To, čo im umožňuje navýšiť požičanú sumu je uplatňovaný fenomén, ktorý voláme úrok. Vtip je v tom, že aj v prípade akéhokoľvek úroku z pôžičiek v komerčných bankách, je už na začiatku súčet všetkých pôžičiek ekonomickým subjektom v systéme v okamihu poskytnutia už reálne nezaplatiteľný. Všetky banky v systéme pýtajú viac peňazí vrátiť, ako je reálne fyzicky v obehu.

Vzhľadom aj na túto skutočnosť a aby systém neskolaboval predčasne sám od seba, je nutné postupne dodávať do systému ďalšie peniaze. Toto postupné a dodatočné **pridávanie peňazí do obehu** je základným faktorom pre existenciu inflácie. V posledných rokoch Európska centrálna banka uverejňovala údaj, podľa ktorého bol jej plánovaný cieľ dosahovať priemernú infláciu v eurozóne okolo 2 percent ročne. Najvyššie hodnoty v roku 2019 zaznamenalo Rumunsko 3,9 %, Maďarsko 3,4 %, Slovensko 2,8 %, Holandsko 2,7 %, Česká republika 2.6 %. Európska centrálna banka sa snaží plniť tento inflačný cieľ

z dôvodu udržania si dôvery a kredibility u všetkých ekonomických subjektov nachádzajúcich sa v ekonomike. Snaží sa byť preto subjektom s predvídateľným konaním, ktorý znehodnocuje peniaze pomalým a plánovaným tempom, maximálne tých dvoch percent ročne. Z tohto dôvodu aj v prípade vypuknutia krízy nie je príliš ochotná dodávať do ekonomiky zvýšené množstvo fyzických peňazí. Ďalším z opatrení, ktoré má zabrániť samovoľnému skolabovaniu systému je skutočnosť, že **pôžičky majú rôznu splatnosť v čase a rôznu úrokovú sadzbu**. Krátkodobé pôžičky na obdobie pár rokov, strednodobé, na obdobie 10 a viac rokov a dlhodobé, ktorých splatnosť sa odsúva až na desiatky rokov. V posledných rokoch sa objavili aj hypotéky a podobné pôžičky v Japonsku, ktorých splatnosť je až po 100 rokoch! Hypotéky s dlhou splatnosťou majú vždy nižšiu úrokovú sadzbu, ako spotrebné a krátkodobé úvery.

Aby sme mohli lepšie pochopiť **negatívne dôsledky úrokov**, ktoré sú zabudované do nášho peňažného systému, vieme u nich zdefinovať tri základné rysy.

- 1) úrok nepriamo povzbudzuje falošnú súťaživosť účastníkov bankového systému
- 2) úrok neustále podnecuje potrebu stáleho rastu, dokonca aj vtedy, keď skutočná životná úroveň stagnuje
- 3) úrok koncentruje bohatstvo zdaňovaním veľkej väčšiny v prospech malej menšiny

Povzbudzovanie falošnej súťaživosti ktorú umelo vytvára dnešný peňažný systém, stavia jednotlivých účastníkov úverového systému nekompromisne proti sebe. Keď banka tvorí peniaze tým, že vám poskytne hypotéku vo výške 100 000 eur, vytvorí len istinu v momente, kedy vám ju pripíše na účet. Banka však očakáva, že jej zhruba za 20 rokov vrátite 200 000 eur. Keď to neurobíte, pripraví vás o založenú nehnuteľnosť. Tým si pokryje prípadnú stratu. **Žiadna komerčná banka však nevytvára žiadne reálne peniaze, nieto ešte na zaplatenie úrokov!** Ona vás posielala do súťaže, aby ste v nej bojovali proti všetkým, v snahe získať ďalších 100 000 eur navyše.

Pretože sa všetky banky chovajú rovnako, zákonite musí niekto z tohto chytráckeho a bezohľadného systému vypadnúť a skrachovať. Ten, kto neskrachuje, použije v skutočnosti zarobené peniaze, teda tých 100 000 eur na pokrytie úrokov. Jednoducho povedané, keď platíte úroky zo svojej pôžičky, používate istinu niekoho iného. Inými slovami, trik vytvárajúci nedostatok, ktorý je nevyhnutný pre fungovanie tohto systému, tvoria peniaze na základe bankového dlhu, **nútia nás ľudí, aby sme medzi sebou bezohľadne súťažili** o peniaze, ktoré neboli nikdy nikým vytvorené.

Keď sa nám to nepodarí, sme potrestaní bankrotom. Keď si banka overuje

vašu schopnosť splácať, takzvaný rating, v skutočnosti si overuje, či ste schopní súťažiť a vyhrať v tomto nezmyselnom zápase proti ostatným hráčom, alebo vašu schopnosť vybojovať od nich niečo, čo nebolo nikdy vytvorené. Stručne povedané, súčasný peňažný systém nás núti, aby sme sa kolektívne zadlžovali a súťažili s ostatnými.

Táto bezohľadná súťaž prináša **veľmi negatívne prvky, ktoré spoločnosť postupne rozkladajú** a degradujú jej podstatu súdržnosti a prirodzenej pospolitosti, ktorá je vlastná ľudskej spoločnosti. V ekonomickej oblasti je tento necitlivý systém ďalej sprevádzaný vlnou neuhradených faktúr a nesplatených pohľadávok, ktoré sa šíria reťazovou reakciou a postupne spôsobujú firmám a ľuďom ekonomické problémy, ktoré logicky vyvolávajú vlnu prepúšťania a stratu pracovných miest. Paradoxom súčasného stavu je skutočnosť, že najväčším dlžníkom je štát.

Umelý nedostatok vytvorený bankou má tiež veľmi negatívny vplyv v oblasti **korupcie**. Vynútená falošná nezmyselná súťaž ženie firmu do potreby získania zákaziek za každú cenu. Aby splnili svoje záväzky voči bankám a veľakrát z dôvodu obavy zo samotného prežitia sú nútení siahnuť až k nekalým praktikám korupcie. Podnecovaním stáleho rastu, ktorý zapríčiňuje úrok, si banka už dopredu nárokuje a privlastňuje časť tohto rastu.

Fenomén zvaný úrok sa dá najlepšie demonštrovať na známom príbehu perzského panovníka, ktorého tak očarila nová šachová hra, že chcel splniť akékoľvek pranie, ktoré by jej vynálezca prejavil. Tento šikovný matematik sa rozhodol požiadať o jedno zrnko pšenice na prvé políčko šachovnice s tým, že na každom ďalšom bude dvojnásobok počtu z predchádzajúceho políčka. Panovník bol najprv rád, že vynálezca má také skromné pranie, avšak čoskoro zistil, že ani všetky zásoby obilia v jeho ríši nestačia na splnenie tohto „**skromného**“ prania. Množstvo obilia na 64. políčku šachovnice predstavuje 440 násobok ročnej úrody obilia na celej planéte.

Dokonca aj pri 1 % úrokovej sadzbe máme exponenciálnu krivku rastu, pri ktorej dôjde k zdvojnásobeniu peňazí za 72 rokov!

Podobná analógia priamo sa týkajúca našej schémy je tá, že jeden halier investovaný pri narodení Ježiša Krista by pri 4 % úroku v roku 1750 priniesol guľu zlata o veľkosti zemegule. V roku 1990 by sme si za to mohli kúpiť už 8 190 takýchto zlatých gúľ. Pri 5 % úroku by sme si zlatú guľu mohli kúpiť už v roku 1466. Do roku 1990 by to predstavovalo 2 200 miliárd gúľ o hmotnosti zemegule. **Tento príklad názorne ukazuje, k akému enormnému rozdielu môže viesť aj 1 %.**

To takisto dokazuje, že nepretržitá platba úrokov a potom úrokov z úrokov je aritmeticky, ako aj prakticky nemožná. Ekonomická potreba a matematická

nemožnosť vytvárajú protirečenie, ktoré v minulosti pri úsilí o ich riešenie viedlo k nespočítateľným svárom a vojnám.

Pre zaujímavosť si ešte povieme, z akých častí sa skladá peňažná zásoba v celom finančnom systéme.

Mo/Currency – Hotovosť v obehu – bankovky a mince, peniaze vydané reálne centrálnou bankou (niekedy sa sem zaraďujú aj bankové rezervy). Sú to najlikvidnejšie peniaze.

MB – Monetárna báza – všetka hotovosť, všetky fyzické peniaze verejnosti + rezervné fondy bánk

M1: Vklady na bežných účtoch + hotovosť Mo alebo MB. Nazývajú sa aj transakčné peniaze.

M2: Peniaze a blízke substitúty – M1 + termínované vklady a sporiace účty relatívne ľahko konvertibilné na hotovosť, napr. termínované účty s lehotou do 2 rokov, depozitné certifikáty do 100 tis. USD, väčšinou vraj „**peniaze domácností**“ a fondy peňažného trhu

M3: Všeobecné peniaze – M2 + všetky ostatné depozitné certifikáty, peniaze vo finančných fondoch, akcie, inštitucionálne peniaze, veľké termínované vklady

Je zaujímavé že agregát M3 prestal americký FED v roku 2006 sledovať a zverejňovať. Toto delenie je americké, jednotlivé komponenty sa môžu od krajiny ku krajine mierne líšiť. Definícia peňazí nie je až taká jednoduchá. Napríklad zmenka vydaná dôveryhodným subjektom môže byť takisto formou peňazí, pokiaľ je akceptovaná protistranou v obchode.

Čo sú vlastne peniaze?

Aby sme lepšie pochopili funkciu peňazí, musíme si niečo povedať aj o tom, čo sú to vlastne peniaze, ako vznikli a kde sa nachádzajú počiatky nášho finančného systému.

Starodávne ekonomické učebnice hovoria, že peniaze sú prostriedkom výmeny a uchovávateľom hodnoty, alebo hodnôt. No to druhé už dnes prestáva platiť! Peniaze by mali byť aj účtovnou jednotkou, čo znamená, že peniaze musia byť deliteľné a každá jednotka musí byť ekvivalentná.

- Novšia, alebo modernejšia definícia hovorí, že peniaze sú právo na ľudskú prácu. Koncept peňazí ako práva na ľudskú prácu je dôležitý, hlavne pri probléme zvanom dlh.

- Peniaze sú tak vo svojej podstate krvou a nervovým systémom ľudskej spoločnosti. Tiež sa dajú prirovnať k centrálnemu informačnému systému modernej spoločnosti.
- Peniaze sa tak stali jedným z najdômyselnejších vynálezov ľudstva, pretože pomáhajú výmene tovarov a služieb a prekonávajú obmedzenia „bartru“, čiže priamej výmeny tovarov a služieb. Peniaze umožňujú špecializáciu, ktorá je základom civilizácie.
- Peniaze sú však dnes aj nástrojom špekulácie.
- Väčšina učebníc ekonómie sa vôbec nezmieňuje o nástroji špekulácie, ako o jednej z funkcie dnešných peňazí. Tá sa však dnes stala bezpochyby jednou z najdôležitejších funkcií, pretože 98 percent všetkých devízových obchodov je špekulatívnych.
- Peniaze sú však aj imperiálnym nástrojom. Mena je veľmi dobrý spôsob, ako vytvoriť homogénny ekonomický a informačný priestor. Behom obdobia, kedy sa štáty usilovali o upevnenie svojej legitimity, sa národné meny stali významným symbolickým nástrojom (spolu so štátnou vlajkou, štátnou hymnou a podobne). Už Aristoteles považoval moc vnútiť svoju menu za privilegium impéria.

Evolúcia peňazí

Peniaze sa vyvinuli, keď sa ľudská spoločnosť stala sofistikovanejšia a človek potreboval dômyselnejší systém obchodovania. Výmenný (barterový) obchod bol jedným z prvých peňažných systémov. Znamená to, že sa nejaký výrobok alebo služba vymenili za iný výrobok, alebo službu. Ak mal napríklad farmár sliepku a chcel topánky, mohol svoju sliepku vymeniť za topánky. Zjavným problémom s výmenným obchodom bolo to, že bol pomalý, únavný a zdĺhavý. Bolo zložité merať skutočné hodnoty vymieňaného tovaru. Čo ak napríklad obuvník nechcel sliepku? Alebo ak ju aj chcel, koľko sliepok malo hodnotu jeho topánok? Aby sa veci urýchlili, bolo potrebné zaviesť účinnejšie prostriedky výmeny a tak vznikli peniaze.

Aby sa urýchlil proces výmeny, niektoré skupiny ľudí sa dohodli na konkrétnych predmetoch, ktoré mali vyjadrovať hodnotu. Jednou z prvých foriem komoditných peňazí boli morské mušle. Za komoditné peniaze sa ďalej považovali kamene, farebné drahokamy, koráliky, dobytok, kozy, zlato a striebro. Namiesto výmeny sliepky za topánky dal napríklad farmár obuvníkovi radšej šesť farebných drahokamov. Používanie komoditných peňazí